

in onze beschouwing betrekken, dan moeten wij ons tot de tijdvakken 15,— t/m. 20,— uur beperken; wij vinden dan voor 29 juli, 31 juli en 1 augustus resp. 12, 19 en 29 mieren. In al deze reeksen zit dus een stijgende tendens.

Iets dergelijks vinden wij bij de aantallen overdag weggesleepte meelwormen. Van 31 juli op 1 augustus nam het aantal toe van 182 tot 301. In het tijdvak 8,— t/m. 13,— uur waren deze aantallen op 31 juli en 1 en 2 augustus resp. 71, 119 en 123. Voor het tijdvak 15,— t/m. 20,— uur op 29 juli, 31 juli en 1 augustus vinden wij de reeks 36, 92 en 157. Ook hier dus steeds toenemende aantallen. Weliswaar is de toeneming, ook van de aantallen mieren, in sommige gevallen zo gering, dat deze door toevalsfactoren bewerkt zouden kunnen zijn (bv. op 1 en 2 augustus resp. 35 en 39 mieren en resp. 119 en 123 meelwormen). Wij mogen echter aannemen dat er in deze gevallen geen sprake is van een daling, ten hoogste van een gelijk blijven op ongeveer het niveau dat in de voorgaande dagen reeds bereikt was. Een en ander leidt dus tot de conclusie, dat een verhoogde voedselconcentratie inderdaad een verhoogde mierenconcentratie ten gevolge heeft en dat deze resulteert in het aanslepen van grotere hoeveelheden daarvan. De toeneming van het aantal mieren werd vermoedelijk veroorzaakt doordat steeds nieuwe werksters zich voegden bij die-

genen die regelmatig in het proefvakje kwamen om er meelwormen te halen. Dat mieren, die eenmaal het vakje ontdekt hebben, ook steeds weer daarheen terugkeren konden wij aannemelijk maken door proeven met gemerkte mieren. Op 30 en 31 juli werden zoveel mogelijk mieren, die met een meelworm het proefvakje hadden verlaten, met een verfstip gemerkt. Het waren er in totaal 129. Op de beide volgende dagen werd steeds aangetekend hoeveel van de in het proefvakje aanwezige mieren gemerkt waren. In fig. 1 is het verloop van deze aantallen door een onderbroken lijn aangegeven (zie curven van 1 en 2 augustus). Uit de figuur is duidelijk, dat vaak een belangrijk deel van de aanwezige mieren reeds eerder in dit vakje was geweest en dat er dus een neiging bestaat om naar de voedselbron terug te keren.

De gevolgtrekkingen uit dit onderzoek kunnen ten slotte als volgt worden samengevat: Een verhoogde voedselconcentratie heeft een verhoogde mierenconcentratie ten gevolge. Een der oorzaken daarvan is het langer vastgehouden worden van mieren die anders de betrokken plek vrij snel hadden doorkruist. De op deze wijze verhoogde dichtheid blijft op peil, doordat de mieren geneigd zijn steeds naar de voedselbron terug te keren, en neemt zelfs toe, doordat zich voortdurend nieuwe nestgenoten bij de regelmatig terugkerende bezoekers voegen.

EEN EREPLICHT

HANS PLAAT.

Wij mogen ons gelukkig prijzen, dat wij aan onze grote Thijssse een menigte tastbare herinneringen hebben. Daar zijn Thijssse's boeken, waarbij in de eerste plaats te denken valt aan de albums van Ver-

kade. Deze albums hebben het grote baanbrekende werk verricht de natuurliefde te verbreiden onder mensen die zich van de natuur in het gunstigste geval wisten te herinneren dat een uitgebloede paarde-

Fig. 1. Dr. Jac. P. Thijssse in Thijssse's Hof. Mei 1935. Foto Jan P. Strijbos.

bloem wegblaasbare pluizen kreeg. Koek en beschuit eten werd door Jan en alleman, althans door velen gedaan, en zo kon het gebeuren dat brede lagen van het Nederlandse volk op een allerplezierigste manier belangstelling kregen voor de levende natuur en voor het maken van onderzoekingstochten in het in die dagen nog zo luisterrijke Nederlandse landschap. Een man als Thijssse was het wel toevertrouwd zijn lezers te pakken. Hij beschikte over een direct aansprekende stijl, maakte zijn niet deskundige lezers niet schichtig door het gebruik van geleerde woorden, maar keuvelde gezellig met ze, wees ze en passant op mooie en belangwekkende dingen, en kreeg een lezerskring die zich als een sneeuwbal uitbreidde. Het begrip reclame raakte in de Verkade-albums van meet af aan geheel op de achtergrond. Het mag wel eens duidelijk worden gezegd dat deze firma door de uitgave van haar albums een bijzonder loffelijk werk heeft gedaan. Zij secundeerde Thijssse met illustratoren die niet de eerste de beste waren. Mannen als Wenckebach, Edzard Koning, Jan Voerman en anderen, schilders van grote naam, maakten de plaatjes, en na de aanloop met de jaargetijdenalbums *Lente*, *Zomer*, *Herfst* en *Winter* waren het vooral *Blonde Duinen*, *De bonte Wei*, *Bosch en Heide*, *Het Naardermeer*, *Langs de Zuiderzee*, *De Vecht*, *De IJssel*, *Friesland*, *Texel*, *Waar wij wonen* en *Onze grote Rivieren*, die jaar in jaar uit hun lezers uitermate boeiden en naar welke verschijning met spanning werd uitgezien. Er zijn mensen die hele bladzijden van deze boeken uit het hoofd kennen en menig Verkade-album staat min of meer stukgelezen op de ereplaats in veler boekenkast. Het aantal discipelen, dat de pentekeningen van Wenckebach en de aquarellen van Edzard Koning en Voerman

als tekenvoorbeeld gebruikte, is niet bij benadering te schatten.

De tastbare herinneringen aan Thijssse beperken zich niet tot planken vol boeken. Er is ook nog het oord dat Thijssse's Hof heet. Thijssse's Hof is een hoekje van het Bloemendaalse Bos. Lang geleden was het een wat achteraf gelegen uithoek waar een aardappelveld lag en een open terrein waar de jongens gingen voetballen. Vrienden van Thijssse wilden hem op z'n zestigste verjaardag een verrassing bereiden. Hun gedachten gingen uit naar een „planten- en vogeltuin” en hun keus viel op die uithoek van het Bloemendaalse Bos. De tuinarchitect Leonard Springer werd aangezocht hier iets van te maken. Het was de bedoeling dat de tuin de plantenwereld van de duinen zou herbergen en van de duinplassen en -moerassen. Ook dacht men aan de verschillen in de flora tussen oud kalkarm en jong kalkrijk duin. Springer moest de twee hectaren grote lap grond voor deze plannen in orde maken. Hij heeft dit gedaan op een manier die de stoutste verwachtingen overtrof. De aanleg van het grondplan is subliem: langs de randen hoog opgaand hout en in het midden een meer open gedeelte met een weilandje, een meentje en een moeras. De loop van de paden heeft de bekoring van het onverwachte, de coulisse-vormige begroeiing biedt allerlei doorkijkjes, een lichte geaccidenteerdheid is met meesterhand aangebracht, en het oeververloop langs het meentje heeft de speelse grilligheid van moeder natuur zelve. Is het wonder dat deze, ons aller moeder, zich van meet af aan heeft thuis gevoeld in dit met zo veel liefde en toewijding tot stand gebrachte oord?

Sinds 1925, het jaar waarin Thijssse 60 jaar werd, heeft hij in zijn hof gewerkt. Het was namelijk in eerste opzet de bedoe-

Fig. 2. *Knikkende vogelmelk* in *Thijssse's Hof*. Foto Jan P. Strijbos.

ling Thijssse in zijn woonplaats Bloemendaal een zo ideaal mogelijke gelegenheid te geven zich ongestoord te kunnen wijden aan de studie van de Kennemer flora en fauna. Al werkend en studerend in zijn hof heeft Thijssse daar ook anderen in betrokken en het plan opgevat de hof te maken tot een, wat hij noemde „instructief plantsoen”. Deze gedachte heeft hem niet meer losgelaten. Hij werkte haar verder uit en sprak met deze en gene over zijn ideaal dat in de toekomst in ieder stadsdeel zo'n instructief plantsoen zou worden gesticht, gemakkelijk bereikbaar voor de scholen. In Bloemendaal is dit ideaal werkelijkheid geworden. Vele scholen uit Haarlem en Bloemendaal komen regelmatig in Thijssse's Hof op bezoek en vooral de klassen van het Kennemer Lyceum onder leiding van de heer Wichers zijn er trouwe klanten. Ook anderen, biologen en „gewone” natuurvrienden, komen geregeld in Thijssse's Hof, soms van ver buiten de omgeving.

Thijssse's Hof heeft een beschutte ligging; in het westen breken de hoge duinketens bij de Hoge Duin en Daalseweg de harde zeewind, en rondom zorgt het hoge geboomte van het Bloemendaalse Bos voor een verdere afscherming van wind en kou. Jaar op jaar is heel vroeg in het voorjaar de Winteraconiet present, gesecondeerd door Sneeuwkllokje en Lentekllokje. In april ontstaat op de bosgrond een overweldigende bloei van Bosanemonen, sleutelbloemen en Helmbloem. Akkerhoornbloem en Ereprijs leiden de bloemenpracht van mei in, die in het weitje op zijn mooist is. De hele zomer door is Thijssse's Hof een klein paradijs, steeds nieuwe bloe-

men vragen de aandacht. Toortsen en teunisbloemen, en langs de vijver Moeraspirea, Kattestaart en Wederik, om er maar enkele te noemen uit de mateloze overvloed. De hof is ook een volgeluut par excellence en in alle seizoenen zijn er vele vogels, uiteraard in hoofdzaak soorten van park en bos, te zien en te horen. In de zomer is er een rijk en bloeiend insektenleven en ook bij de Wijngaardslak staat Thijssse's Hof in een goed blaadje; hij is er kind aan huis.

Het is jammer nu over heel andere zaken te moeten spreken, met name over het nare, maar nodige geld. Thijssse's Hof is een stichting, die door bestedingsbeperking en verminderd gemeentesubsidie in grote moeilijkheden is geraakt. Het bestuur heeft zich dit voorjaar genoodzaakt gezien de hof op bepaalde ochtenden en middagen te sluiten. Dit is nooit de bedoeling van Thijssse geweest. In mei berekende het bestuur dat men niet verder kwam dan een totaal aan inkomsten van f 3800. Hiervoor kan men geen goede tuinman aanstellen. Wil men voortgaan als voorheen de hof dagelijks voor iedereen gratis open te stellen dan moeten de inkomsten met f 1200 per jaar toenemen. Men kan contribuant worden voor f 2,50 per jaar, te gireren aan de penningmeester van Thijssse's Hof, Bloemendaal, giro 100735. Velen in en ver buiten Kennemerland zijn al lid. Mogen er velen bij komen. Men kan dit een ereplicht jegens Dr. Thijssse noemen. Voor wie Thijssse's Hof wil bezoeken: de ingang is op zij van het Pannekoekenhuisje, Mollaan, Bloemendaalse Bos.